

отставание в развитии психических процессов, эмоций и личности в целом. Описаны основные коррекционные приемы в работе с умственно отсталыми детьми с нарушениями динамики нервных процессов. На основе анализа психофизических особенностей исследуемых категорий детей доказана необходимость их пребывания в системе индивидуального обучения одновременно с коррекционно-педагогическим сопровождением.

Ключевые слова: индивидуальное обучение, дети с нарушениями интеллекта, коррекционно-педагогическое сопровождение, нарушения динамики нервных процессов.

Dutkovska R. Correctional orientation of individual training and education of children with intellectual disability complicated by disorders of neurodynamic processes

A necessity for individual training and education is substantiated in this article. Correctional support of children with intellectual disability and disorders of neurodynamic processes had been specified. It had been determined that disorders of excitative and inhibitory processes of children with intellectual disorders result in psychic and emotional retardation as well as leads to delay in general personality development. Main correctional methods of work with such children had been established. The following approaches and tasks of correctional activities are suggested: phased introduction of correctional activities; ensuring of guarding and protection routines; the child is to be taught to accompany his/her activities by speech in order to enable formation of self-control; taking into account of individual differences; simplification of volume and content of tasks; a child should be praised for any slightest success. Based on analysis of correctional and pedagogic support of children categories under study we established that children with intellectual disability and severe disorders of neural processes dynamics are to be educated individually as they are not able to control their behaviour to the full extent due to disorders of functioning of their brain structures. As a result, their actions are often inadequate; increase of their intellectual facilities and stabilization of their emotional condition is only possible on conditions that they receive individual correctional support. The best results of correctional training and education of children with intellectual disability is achieved by paying particular attention to the highest forms of mental activity, namely development of logical thinking, formation of ability to establish cause-and-effect relations, motivation for labour activities etc. Training and education aimed at correction is to have downright organization: the most complicated disorders of mental activity are to be corrected at first, correction of other forms of mental activity is to be performed after that.

Key words: individual training and education, children with intellectual disorders, correctional and pedagogic support, disorders of nervous dynamics processes.

Стаття надійшла до редколегії 15.12.2017

УДК 378.147:355.233.1(477)(09»18/19»)

Олена ЄФІМОВА

аспірантка кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна
e-mail: halaburdina_e@ukr.net

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
ВІЙСЬКОВИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ МИКОЛИ I
(30–50-х рр. XIX ст.)**

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз проблеми підготовки військових кадрів в Україні у період правління Миколи I (30–50-х рр. XIX століття). Схарактеризовано вплив внутрішньої військової політики Російської імперії другої чверті XIX століття на виховання і навчання молоді у кадетських корпусах. Розглянуто основні нормативні документи, що були прийняті за часів правління монарха («Статут для військових навчальних закладів», «Повчання для освіти вихованців військово-навчальних закладів», «Загальних положень» тощо); охарактеризовано виступи педагогічної громадськості, діячів у військовій галузі щодо перетворення у системі військової освіти у період, що вивчається; висвітлено історію заснування та відкриття кадетських корпусів на теренах України наприкінці 40-х – на початку 50-х рр. XIX століття.

Ключові слова: підготовка, військові кадри, кадетські корпуси, Микола I, Україна.

У сучасних умовах перед національною безпекою України постає найважливіше завдання – збереження суверенітету та цілісності держави. Події, що відбуваються на теренах України – тимчасова окупація території АР Криму та м. Севастопо-

ля Росією, військові події на сході, вимагають та актуалізують зміни у національній системі підготовки військовослужбовців. Сучасний підхід до підготовки військових фахівців диктує передумови для створення чітко вираженої поетапної

підготовки, яка дозволить протягом усієї служби підвищувати свій військово-професійний фах. У зв'язку з цим особливий науковий інтерес представляє унікальний досвід перших військово-навчальних закладів кадетських корпусів, що були створені на території українських губерній наприкінці 40-х – на початку 50-х рр. XIX століття за часів правління Миколи I.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що порушена нами проблема певним чином знайшла відображення у роботах сучасних учених військової історії: М. Балабая, О. Козинець, М. Міліціонової, О. Скрябіна, Ю. Пікуля, А. Ткачука та інших, які зосередили увагу переважно на характеристичі загальних та історичних умов становлення та розвитку системи військової освіти. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень, історико-педагогічні аспекти розвитку військової освіти в Україні за часи правління Миколи I розкриті недостатньо.

Метою статті є виявити та схарактеризувати особливості розвитку проблеми підготовки військових кадрів України у період правління Миколи I.

Загальновідомо, що характерною рисою системи освіти в Російській імперії в цілому і військової зокрема, було те, що вона сприймалася в урядових колах не тільки як система підготовки спеціалістів, але й як місце, що може бути сприятливим або несприятливим для розповсюдження усіляких, у тому числі й антиурядових ідей. Саме тому особлива увага була приділена формуванню такого типу особистості вихованця військового навчального закладу, який би відповідав завданням та напрямам самодержавної політики. Зазначимо, що вихованцями кадетських корпусів були діти вищого прошарку тогочасного населення – дворян. Наголосимо, що навчання у кадетському корпусі відкривало дворянству широкі можливості для швидкого отримання чинів і чільних місць в управлінні країною [1, 14].

Зазначимо, що Микола I, як глава держави, не міг не розуміти, що визначальним чинником сили, могутності, авторитету, політичної стабільності держави є її армія, яка, у свою чергу, значною мірою залежала від рівня професійної підготовки командного складу, вишколу нижніх чинів, методів комплектування армії тощо. Відповідно, упродовж 30–50-х рр. XIX століття уряд Російської імперії та особисто імператор Микола I приділяли значну увагу підготовці військових кадрів, про що переконливо доводять різноманітні джерела.

Проведений науковий пошук дозволяє стверджувати, що цілеспрямованість урядового курсу в галузі військової освіти, виявилася передусім у створенні єдиної державної ідеології, сутність якої полягала у захисті Царя та Вітчизни. Потрібно було збудувати найбільш сприятливу для військових навчальних закладів «педагогічну» тео-

рію, яка б допомагала формувати бажаний для самодержавства тип особистості майбутнього військового. У цьому сенсі справжньою знахідкою стала «теорія офіційної народності» в основу якої була покладена відома тріада «Православ'я, Самодержавство, Народність», яку сформулював Міністр народної освіти С. Уваров, що відразу ж дістало схвалення Миколи I [2, 118].

Установлено, що першим кроком у реформуванні існуючої в країні системи підготовки військових кадрів було створення у травні 1826 року Особливого комітету, під головуванням генерал-інженера К. Оппермана, й до якого увійшли усі директори столичних кадетських корпусів. Завданням комітету було визначити нові навчальні курси для кадетських корпусів та інших закладів, в яких готували майбутні військові кадри. Зазначимо, що Миколою I було також поставлено перед військовим міністром О. Чернишовим низку завдань, як-от: переглянути перелік дисциплін, що читалися у військово-навчальних закладів, провести чіткий розподіл класів, визначити принципи переведення вихованців з класу в клас; залишити ті курси, які є обов'язковими для усіх типів військових шкіл з уточненням або удосконаленням їх змісту; розробити нові дисципліни тощо.

Зауважимо, що результатом діяльності комітету стали проекти «Статуту для військових навчальних закладів» та «Загальних Положень», які були затверджені імператором у 1830 році.

За положеннями «Статуту для військових навчальних закладів» передбачалося відкриття кадетських корпусів у більшості губернських міст Російській імперії в цілому й підконтрольній їй українських землях.

Аналіз «Загальних Положень» свідчить, що у документі, передусім було визначено мету військових навчальних закладів, що *віддзеркалювала* специфіку військової урядової політики Російської імперії 30–50-х рр. XIX століття. Так, головна мета військово-навчальних закладів – «надати російському дворянству гідний напрямок у вихованні, яке повинно ґрунтуватися на правилах благочестя й чистої моралі та навчити їх усьому, що у визначеному для них званні необхідно; потрібно зробити їх здатними з користю й честю служити Государю, і добробут їхнього життя повинен базуватися на несхитній відданості Престолу» [10].

Наголосимо, що особливе місце в управлінні та контролі за організацією й діяльністю закладів, що надавали військову освіту у межах дослідженого нами періоду належало Головному Керівнику Пажеського, усіх сухопутних кадетських корпусів та Дворянського полку. Зазначимо, що на цій посаді перебували виключно особи імператорського дому. Так, у 30–40-х рр. XIX ст. вищевказаний орган управління очолював Великого князя Михайло

Павлович (1831–1849 рр.), який, за словами, П. Петрова «впродовж вісімнадцяти років віддано, невтомно, як християнин і вірнопідданий, з глибоким почуттям свого обов'язку допомагав вінченосному брату у великій та важкій справі виховання кадрів для армії» [10, 11].

Зазначимо, що діяльність князя Михайла Павловича на посаді керівника головного начальника усіх сухопутних кадетських корпусів та Дворянського полку дістала різні й інколи суперечливі оцінки, як з боку сучасних йому дослідників, так і з погляду науковців незалежної України. Так, сучасник князя В. Фон Бооль – позитивно характеризував його діяльність, зазначаючи, при цьому що він (князь – О. Є.) лише «напускав на себе суворість, а насправді був найдобрішою людиною» [2]. «Князь Михайло Павлович при тій зовнішній суворості, яку можна було спостерігати, мав добре й чуйне серце», – згадував про нього вихованець 2-го кадетського корпусу Н. Воронов. Серед тих, хто негативно оцінив роль Михайла Павловича у реформуванні системи військової освіти в Російській імперії в цілому й на підконтрольних їй українських землях, слід назвати Л. Дубельта – начальника штабу Корпусу жандармів, а пізніше управляючого III відділенням Власної Його Імператорської Величності Канцелярії (1807–1862 рр.) [8, 5–7]. Л. В. Дубельт вважав князя Михайла Павловича «справжньою бідою Росії», людиною, яка на своєму посту «завдала їй великої шкоди»; писав, що князь зовсім не мав уяви про те, як потрібно виховувати підрастаюче покоління. «Хіба він може бути хорошим вихователем юнацтва? Хіба він має поняття про справжнє виховання?», – запитував керівник штабу [8, 6]. «Людина він чесна, але сердита, яка вміє думати лише про те, щоб у хлопчика гудзики були застебнуті, щоб фронт добре рівнявся і щоб діти спритно володіли зброєю. Іграшки! Хіба в цьому полягає справжнє моральне виховання? – Воля ваша, а ця людина – біда Росії. Своім фронтом він збив з толку й Государя» – наголошував урядовець [8, 7].

Установлено, що перетворення у системі військової освіти за часів правління Миколи I були пов'язані передусім з посиленням контролю за військовими навчальними закладами. 29 лютого 1832 р. при Головному начальнику був створений Штаб управління військовими навчальними закладами, якого з 1835 р. очолював Я. Ростовцев. На початку 40-х рр. XIX ст. при Штабі управління військовими навчальними закладами було створено Навчальний комітет, головою якої було також призначено генерала Я. Ростовцева. Наголосимо, що за свідченням дослідників (П. Зайончковський, О. Каменев, П. Солоніцин та інші), фігура Я. Ростовцева, була однією з найбільш значних особистостей предреформенної історії Росії. Політичні погляди

його як державного діяча, зазначає П. Солоніцин, сформувалися в рамках християнських традицій і під впливом просвітницьких ідей, які були «ним раціонально осмислені і вписані в контекст реальних проблем, що стояли перед російським суспільством 30–50-х рр. XIX століття». За словами дослідника, Я. Ростовцев, як керівник військово-навчального відомства, багато зробив для розвитку військової школи, а його діяльність, як голови Штабу військово-навчальних закладів у 30–50-х рр. XIX ст., «добре ілюструє ті загальні процеси, які відбувалися в роки царювання Миколи I в центральному урядовому апараті» [11, 82].

Установлено, що під керівництвом генерал-ад'ютанта Я. Ростовцева були складені навчальні програми для ВНЗ, які були введені в практику у 1844 році. Відгуки, що надішли після впровадження нових програм, стали основою підготовленого Я. Ростовцевим «Повчання для освіти вихованців військово-навчальних закладів». Зазначимо, що у розробці положень документа взяли участь також видатні науковці того часу: академіки – М. Остроградський, В. Плетньов, Ф. Буслаєв, а також відомі діячі, колишні наставники-наглядачі з наукових предметів при Штабі військово-навчальних закладів: В. Раєвський, М. Рождественський та інші. Зауважимо, що сучасники характеризували «Повчання» як прекрасну пам'ятку діяльності Я. Ростовцева [11, 82].

Аналіз вищезазначеного документа свідчить, що у «Повчанні», було чітко визначено «дух, цілі, напрями, метод і обсяг» яких слід було дотримуватися у «морально-розумовому вихованні у військово-навчальних закладах», а також при укладанні «докладних навчальних програм, конспектів і керівництв по кожному предмету викладання» [13].

Зауважимо, що, визначаючи головні засади організації навчального процесу у військових навчальних закладів, автор «Повчання» наголошував, що жоден навчальний заклад у Європі не можуть бути прикладом для закладів Росії. Тому визначення мети, обсягу, повноти навчання у кадетських корпусах залежить від «місцевих міркувань, наближених виключно до нашого російського побуту й до наших основних законів та ступені сучасної освіти Росії» [13, 2].

Згідно положень вищезазначеного документа виховання у військово-навчальних закладах – кадетських корпусах – повинно було здійснювати за двома напрямками: загальним і спеціальним: громадянським і військовим. Кожний із напрямів повинен був ґрунтуватися «на любові до Бога, церкви, Престолу, на безкорисливій любові до Батьківщини, на душевній свідомості про борг сімейний та громадський (військовий і цивільний)» [13, 2–4].

Привертають увагу і якості майбутнього офіцера – вихованця кадетського корпусу, що були

визначені Я. Ростовцевим «з якими вихованці військово-навчальних закладів повинні переходити зі шкільної лави в ряди імператорської армії», а саме: «...надійний товариш; добрий, скромний і освічений юнак; виконавчий, терплячий і кмітливий офіцер» [13, 2].

Аналіз «Повчання для освіти вихованців військово-навчальних закладів» свідчить, що у ньому було також чітко визначено структуру та критерії прийому до закладу. Так, зазначалося, що військово-навчальні заклади – це закриті училища, призначені не тільки для навчання, але й для виховання, у яких вихованці перебувають до 18 років і після закінчення закладу відразу ж надходять до служби, у віці, «з якого в Європі тільки починають вчитися самостійно». Право вступу до кадетських корпусів мали виключно дворяни. При військово-навчальних закладах повинні були бути створені підготовчі курси, в яких упродовж двох років, хлопчики, що вступили до корпусу «...з різним початковим вихованням, отримують базові знання і поступово привчаючись до праці, починають вчитися рівно і систематично» [13, 3–4].

Зауважимо, що запропоновані Я. Ростовцевим у «Повчання для освіти вихованців військово-навчальних закладів» основні вимоги щодо навчальних програм та викладання предметів у військово-навчальних закладах, були побудовані на прогресивних ідеях того часу, зокрема на таких принципах, як-от: індивідуального підходу («мати на увазі, що здібності й схильності вихованців, як і взагалі всіх людей, не однакові»); розвивального навчання («заснувати все викладання не на механічній праці пам'яті, а на розвитку моральному і розумовому»); наочності («всі абстрактні поняття пояснювати, як тільки можна, і прикладами, і завданнями, і додатками, щоб вихованець не тільки вірив, але й переконувався») тощо [13, 6–8]. Зазначимо, що автором було також розроблено інструкції з кожного загального предмета.

Проведений науковий пошук дозволяє стверджувати, що підготовлений Я. Ростовцевим і затверджений Миколою I документ отримав схвальну оцінку, як з боку його сучасників, так й дослідників подальших років. Так, Рада про військово-навчальні заклади, що діяла у 1848 році, охарактеризувала цей документ, як «надзвичайно позитивний як для військово-навчальних закладів, так і для майбутнього покоління російських офіцерів» й запропонувала, щоб, точно враховуючи положення інструкцій, були невідкладно розроблені детальні навчальні програми, конспекти і керівництва з предметів, що викладалися у військово-навчальних закладах. Наголосимо, що членами Ради були висловлені й застереження щодо відсутності підготовлених викладачів, які б змогли

внести зміни та нові «високі» думки у процес навчання тогочасних навчальних закладів.

Радянський дослідник О. Каменєв, звернувши увагу на закладений у «Повчання» «надійний фундамент в освіті кадетів (християнство та вірнопідданство), розвиток моральних сил особистості (скромність, порядність) і виконавських якостей», зауважив, що у документі було зроблено спробу звузити спектр освіти офіцера до мінімуму військових наук, а також відчувається «деяка непослідовність у вирішенні питань розумового виховання й, перш за все, самостійності та критичності мислення». «Думається, – писав О. Каменєв, – такий зворот був не випадковим: це диктувалося класовими міркуваннями й, передусім, бажанням не допустити вільнодумства в офіцерському середовищі. Є слушним і припущення про те, що революційно-демократичні ідеї стали турбувати самодержавство. Позначались і наслідки грудневих подій 1825 року (повстання декабристів) [7, 51].

Отже, на кадетські корпуси, як одну із складових системи військової освіти дослідженого періоду, було покладено завдання ґрунтовно підготувати офіцерів для армії, які й після закінчення закладу продовжують вчитися і можуть «самі йти і далі без допомоги сторонньої». Аналіз наукових джерел свідчить, що за часів правління Миколи I система військової освіти постійно модернізувалася. Так, була розширена мережа кадетських корпусів шляхом їх відкриття в губернських містах. Зазначимо, що як і раніше створені, так і нові кадетські корпуси постійно перебували у центрі уваги правлячих кіл, представники яких не лише контролювали процес формування у вихованців «правильного» способу думок, але й брали безпосередню участь у розробці навчальних програм, які відповідали вимогам того часу.

На українських землях, які перебували у складі Російської імперії, кадетські корпуси з'являються у 30-х рр. XIX ст. У процесі наукового пошуку виявлено, що 27 вересня 1829 р. малоросійським військовим генералом-губернатором князем М. Репніним-Волконським було оголошено про створення кадетського корпусу у Полтаві. Указ про заснування було підписано 5 квітня 1836 року у документі наголошувалося, що новостворений «заклад є пам'ятником перемоги, отриманої Петром I» й іменується відповідно «Петровсько-Полтавським» [11, 11]. Прикметно, що Петровсько-Полтавський кадетський корпус був єдиним закладом, літній табір якого розташовувався на справжньому полі битви. Урочисте відкриття корпусу відбулося 6 грудня 1840 року. Установлено, що першим директором закладу став генерал-майор В. Светловський, який за свідченнями сучасників «приносив істотну користь своєю педагогічною діяльністю». Головним завданням підготовки

військових кадрів у Петровському Полтавському кадетському корпусі було «формування такої особистості, яка б відрізнялась широтою освіти, почуттям обов'язку, благочестям, безмежною відданістю Государю, безумовною покорою начальнику, ніжною любов'ю і шанобливістю до батьків, повагою до старших, вдячністю вихователям, любов'ю до ближнього, прагненням до розумової освіти і дотриманням зовнішньої пристойності» [11].

Аналіз архівних документів свідчить, що на початку 50-х рр. XIX ст. Миколою I було ініційовано відкриття ще одного військового закладу на теренах України – Київського Володимирського кадетського корпусу, з метою «надати тогочасній армії більшу кількість освічених і знаючих свою справу офіцерів» [6, 3].

Проведений науковий пошук дозволяє стверджувати, що особливу роль у відкритті корпусу також відіграло дворянство Київської, Подільської, Волинської, Херсонської та Таврійської губерній. Ними було зібрано 200 тис. карбованців, які було спрямовано на будівництво корпусу. Зауважимо, що Миколою I особисто було обрано місце розташування майбутнього корпусу, а 10 травня 1850 р. відбулися урочисті закладини будівлі першого корпусу.

У ході дослідження виявлено, що 1 січня 1852 р. неранжирований Київський Володимирський кадетський корпус було урочисто відкрито. Директором корпусу було призначено полковника лейб-гвардії Фінляндського полку Адольфа Вольського [4]. На відкритті корпусу київський генерал-губернатор, міністр внутрішніх справ Д. Г. Бібіков, проголосив: «За успіх нового корпусу на втіху Государя, на благо армії і на користь краю» [5]. Зазначимо, що Київський кадетський корпус перебував під патронатом царської родини, яка приділяла особливу увагу закладу. Про це свідчать чисельні подарунки членів царської родини. Так, аналіз матеріалів документів державного архіву м. Києва свідчить, що у листопаді 1852 р. цесаревичем було подаровано корпусу ікону св. Олександра Невського, а у квітні 1858 р. корпусу було надіслано прапор разом із грамотою, підписаною царем Миколою I.

Установлено, що навчально-виховний процес у корпусах забезпечував педагогічний склад, який

формувався з офіцерів-вихователів і викладачів. До їхніх обов'язків належали виховна робота та проведення стройових занять, викладання курсів загальноосвітніх дисциплін, допомога дітям у підготовці домашніх завдань тощо. Зауважимо, що серед викладачів кадетських корпусів України дослідженого періоду були видатні особистості того часу серед яких: автор підручників з арифметики, геометрії, алгебри, тригонометрії Ф. Сімашко, історик, архівознавець, педагог І. Павловський, український громадський діяч, філолог, педагог П. Житецький та інші. Їхній потужний професійно-педагогічний потенціал сприяв формуванню справжнього військового – захисника інтересів держави і суспільства. Так, серед випускників кадетських корпусів, що були створені на українських землях у досліджуваній нами період – генерали Першої Світової війни М. Духонін і О. Самсонов, військовий аташе граф О. Ігнат'єв, військові діячі УНР М. Садовський та В. Петров, діяч Білого руху генерал М. Дроздовський, основоположник тактики винищувальної авіації Є. Крутень, наказні отамани Оренбурзького, Кубанського, Уральського та Забайкальського козацьких військ генерали М. Масловець, Я. Малама, К. Ставровський, І. Назаров та інші. Колишніми кадетами були й філософ М. Бердяєв, природодослідник О. Тілло, історик В. Іконников, художник М. Ярошенко, один із членів першого складу Міжнародного олімпійського комітету, фахівець у сфері фізичного виховання і спорту, генерал О. Бутовський та інші.

Отже, проведений науковий пошук дозволяє зробити наступні висновки: за часів Миколи I відбулися суттєві зміни у системі військової освіти – централізація управління в галузі військової освіти; створення єдиних навчальних програм, поява навчальних посібників та рекомендацій з предметів для військово-навчальних закладів; посилення контролю за вихованням та підготовкою майбутніх офіцерів; відкриття нових кадетських корпусів у тому числі й на терені сучасної України.

Подальші дослідження варто спрямовувати на вивчення особливостей розвитку проблеми підготовки військових кадрів в Україні у період правління Олександра II.

Список використаних джерел

1. Алпатов Н. И. Учебно-воспитательная работа в дореволюционной школе интернатного типа. Москва, 1958. 243 с.
2. Бооль В. Г. фон. Воспоминания педагога // Русская старина. — 1904. — № 8. — С. 287—305.
3. Друганова О. М. Приватна ініціатива в освіті України (історико-педагогічний аспект) [Текст] : монографія. — Х. : ДИВО, 2008. — 556 с.
4. Держархів м. Києва, ф. 112, оп. 1, спр. 7, арк. 9.
5. Держархів м. Києва, ф. 112, оп. 1, спр. 29, арк. 1.
6. Завадский Н. П. Владимирский киевский кадетский корпус. 1851-10/ХІІ 1901 г. : Исторический очерк. — Киев, 1908. — 145 с.
7. Каменев А. И. История подготовки офицерских кадров в России. — М. : ВПА им. Ленина, 1990. — 195 с.
8. Козинець О. Г. Основні заходи уряду Миколи I в системі управління військовими навчальними закладами / О. Г. Козинець // Російська імперія у XIX – на початку XX ст. Влада і суспільства : механізми взаємодії : збірник наукових статей. — Чернігів : Лозовий В. М., 2014. — С. 322—332.

9. Лалаев М. С. Исторический очерк военно-учебных заведений, подведомственных Главному их управлению. Ч. I. СПб., 1880. — 283 с.
10. Мельницкий Н. Н. Сборник сведений о военно-учебных заведениях в России : в 4 т., 6 ч. — СПб., 1857. Т. 1, Ч. 1, С. 3—7.
11. Павловский И. Ф. Исторический очерк Петровско Полтавского кадетского корпуса (1840-1890). Полтава, 1890. 303 с.
12. Приказ по военно-учебным заведениям от 7 Ноября 1849 года № 1127. — СПб., 1849.
13. Ростовцев Я. И. Наставление для образования воспитанников военно-учебных заведений / Ростовцев Я. И. — СПб., 1849. — 185 с.

References

1. Alpatov N. I. (1958). Educational and educational work in pre-revolutionary boarding school. Moscow, 243 [in Russian].
2. Bool V. G. (1904). Memoirs of the teacher // Russian antiquity, 287 – 305 [in Russian].
3. Drganova O. M. (2008). Private Initiative in Education of Ukraine (Historical and Pedagogical Aspect) [Text]: Monograph. — Kharkiv: DIVO, 556 [in Ukrainian].
4. State Archives of Kyiv, f. 112, op. 1, sp. 7th arc 9 [in Ukrainian].
5. State Archives of Kyiv, f. 112, op. 1, sp. 29, arc 1 [in Ukrainian].
6. Zavadsky N. P. (1908). Vladimirsky Kiev Cadet Corps. 1851- 10 / XII 1901: Historical essay. Kiev, 145 [in Russian].
7. Kamenev A. I. (1990) History of officer training in Russia. – М. : VPA them. Lenin, 195 [in Russian].
8. Kozynets O. G. (2014) Major Activities of the Government of Nicholas I in the System of Management of Military Educational Institutions / O. G. Kozynets // Russian empire in the XIX – early twentieth century. Power and society: mechanisms of interaction: a collection of scientific articles. – Chernihiv: Lozovy VM, 322-332 [in Ukrainian].
9. Lalayev M. S. (1880). Historical essay of military educational institutions, subordinate to their main management, 283 [in Russian].
10. Melnitsky N. N. Collection of information on military educational institutions in Russia: 4 t., 6 hours St. Petersburg, 3-7 [in Russian].
11. Pavlovsky I. F. (1890) Historical essay of Petrovsko of the Poltava Cadet Corps (1840-1890). Poltava, 303 [in Russian].
12. Order of the military educational institutions of November 7. (1849) № 1127. – St. Petersburg, [in Russian].
13. Rostovtsev Y. I. (1849) An instruction for the education of pupils of military educational institutions / Rostovtsev Y. I. – St. Petersburg, 185 [in Russian].

Ефимова О. В. Особенности развития проблемы подготовки военных кадров в Украине в период правления Николая I

В статье осуществлен историко-педагогический анализ проблемы подготовки военных кадров в Украине в период правления Николая I (30–50-х гг. XIX в.). Исследовано влияние изменений во внутренней политике Российской империи второй половины XIX века на воспитание и обучение в военно-учебных заведениях, а именно кадетских корпусах. Рассмотрены основные нормативные документы, принятые во времена правления монарха («Устав для военно-учебных заведений», «Наставление для образования воспитанников военно-учебных заведений», «Общие положения»); охарактеризованы реакцию прогрессивной общественности, педагогов, деятелей в военной области на изменения в системе военного образования в исследуемый период; представлены материалы по истории открытия кадетских корпусов на территории Украины в конце 40-х – начале 50-х гг. XIX века.

Ключевые слова: подготовка, военные кадры, военно-учебные заведения, Украина.

Yefimova O. Development features of the problem of the training of military cadres in Ukraine in the period of the reign of Nicholas I (30–50s of the XIXth century)

The article deals with the historical and pedagogical analysis of the problem of the training of military cadres in Ukraine in the period of the reign of Nicholas I (30-50s of the XIXth century). The influence of the internal military policy of the Russian Empire of the second quarter of the XIXth century on the education and training of youth in cadet corps has been described. The main normative documents that were adopted during the reign of the monarch («Statute for military educational institutions», «Instruction for the education of students of military-educational institutions», «General positions», etc.) have been considered; the performances of the pedagogical community representatives and military leaders on the changes in the system of military education in the period under study have been characterized; the history of the founding and opening of cadet corps on the territory of Ukraine in the late 40's and at the beginning of the 50's of the XIXth century has been highlighted; it has been shown that a lot of professors of higher educational institutions and teachers of gymnasiums worked there, among them there were well-known Ukrainian public figures; it has been discovered that the professional and pedagogical potential contributed to the formation of a true military who is the defender of the interests of the state and society. Among the graduates of the cadet corps, which were founded in Ukraine in the period under study, there were such generals of the First World War as M. Dukhonin and O. Samsonov, a military count O. Ihnatiev, military leaders of the UNR M. Sadovskiyi and V. Petrov, a figure of “the White movement”, a general M. Drozdovskiyi, a philosopher M. Berdiaiev, a naturalist O. Tillo, a historian V. Ikonnykov, an artist M. Yaroshenko, one of the members of the first staff of the International Olympic Committee, a specialist in the field of physical education and sports, a general O. Butovskiyi and others.

Key words: training, military cadres, cadet corps, Nicholas I, Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 17. 12. 2017